

Maatalousyrittäjän

TALOUDEN ABC -OPAS

maatilan talouden hallinnan tueksi



Satakunta **MTK**
Varavoimaa Farmarille
muutoksiin



Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Maatalousyrittäjän Talouden ABC -opas

Sisällysluettelo

Esipuhe	3
1. Talouden kulmakivet	4
2. Vakavaraisuus – velkojen ja omaisuuden suhde	7
3. Kannattavuus – onko tässä järkeä?	10
4. Maksuvalmius – riittävätkö rahat aina	13
5. Oman osaamisen kehittäminen	16
6. Mitä syitä talousvaikeuksiin ja mitä avuksi?	17
6.1. Tilapäiset vaikeudet	17
6.2. Toiminnan huono kannattavuus	18
6.3. Liian isot riskit omiin henkisiin ja fyysisiin voimavaroihin nähden	19
6.4. Yksityistalouden menot ovat liian suuret tuloihin nähden	20
6.5. Yhteydenotto ajoissa ulkopuolisiin tahoihin avun saamiseksi	21
Liite. Esimerkki maatilán talouskartoituksesta ja tunnuslukujen laskennasta	22

Kirjan julkaisija: Varavoimaa Farmarille muutoksiin -hanke /MTK-Satakunta
Ulkoasu: Ari Peltoniemi, Hyvätideat Ky

Esipuhe

Maatalouden nykytilanteessa on elintärkeää hahmottaa oman maa- ja metsätilan sekä yksityiselämän talouden kokonaistilanne. Hyvä on myös analysoida, mitkä syyt ovat vaikuttaneet tilanteeseen. Maailman tilanteeseen emme voi vaikuttaa, mutta silti useimmiten löytyy keinoja, miten omaa tilannetta voi parantaa. Mikä on hyvää ja mitä kannattaa kehittää, missä taas tarvitaan muutosta ja mahdollisesti lisäosaamista?

Maatilan talouden ymmärtäminen on tärkeää, ja sitä voi jokainen oppia lisää, vaikka ei se kaikille olisikaan omalla mukavuusalueella. Tämän oppaan talouden perusasiat on jokaisen maatalousyrittäjän minimissään hyvä hallita pärjätäkseen nykymaataloudessa.

Oman maatilan talouden kokonaisuuden hahmottaminen ja talouden muutamien olennaisten tunnuslukujen oppiminen herättää kiinnostuksen ja innon alkaa seurata ja suunnitella omaa ja maatilan talousasioita entistä enemmän. Oman tilan eri vuosien tunnuslukuja on hyvä verrata keskenään sekä verrata niitä myös muiden tilojen tunnuslukuihin tuotantosuunnittain ja kokoluokittain.

Tämä lisää oman työn mielekkyyttä, hallinnan tunnetta ja auttaa tekemään pitkälle tulevaisuuden kantavia ratkaisuja.

Maatilasi talousasiat kiinnostavat myös monia muita tahoja,

kuten rahoittajia, neuvojia, verottajaa ja muita viranomaisia sekä osto- ja myyntitahoja. Tilasi tunnusluvut ja maksukäyttäytyminen vaikuttavat suoraan luottokelpoisuuteen, luoton hintaan sekä tarvike- ja koneostojen ehtoihin. Kun hallitset oman tilasi taloutta, on sinun myös helpompi suunnitella tulevaisuutta ja keskustella tärkeiden sidosryhmiesi kanssa näistä asioista.

Tämä opas on tehty tukemaan Maatalousyrittäjän talouden ABC -laskentatyökalua, joka on Excel-taulukkolaskentapohjainen helppo, konkreettinen ja maksuton laskentapohja. Molemmat on tehty MTK-Satakunnan Varavoimaa Farmarille muutoksiin -hankkeessa. Laskentatyökalua on käytetty useita vuosia käytännön asiakastyössä. Myös hankkeessa tehdystä Muutoskirjasta saa tukea taloudenhallintaan ja muutosten pohdintaan. Lisätietoja näistä saa myös hankkeen päätyttyä oppaan pääkirjoittajalta hankepäällikkö Riitta Seppälältä (gsm 044 9726195), sekä hanketyöntekijöiltä Antero Kaapalta (gsm 050 080 9317) ja Virve Hindströmiltä (gsm 050 309 0991).



Porissa 15.8.2022

Varavoimaa Farmarille -tiimi

Riitta Seppälä Antero Kaappa Virve Hindström

1. Talouden kulmakivet

Tässä oppaassa käydään läpi talouden kulmakiviä ja keinoja talousvaikeuksista selviämiseen, joihin maatalousyrittäjä voi itse vaikuttaa. Toivoo sopii, että maailman- ja valtakunnanpolitiikkaan sekä elintarvikeketjun toimintaan tulee sellaisia muutoksia, että maatalousyrittäjät voivat jatkaa elintärkeää toimintaansa kannattavasti. Tämä on Suomen ruokaturvallisuuden perusedellytys.

Maatilan taloudellinen menestyminen edellyttää aina kannattavuutta. Lisäksi maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden on oltava tasapainossa, jotta yrityksen toiminta voi jatkua. Jos jokin näistä ei ole kunnossa, yritys ei voi pitkällä aikavälillä menestyä.

Kannattavuus

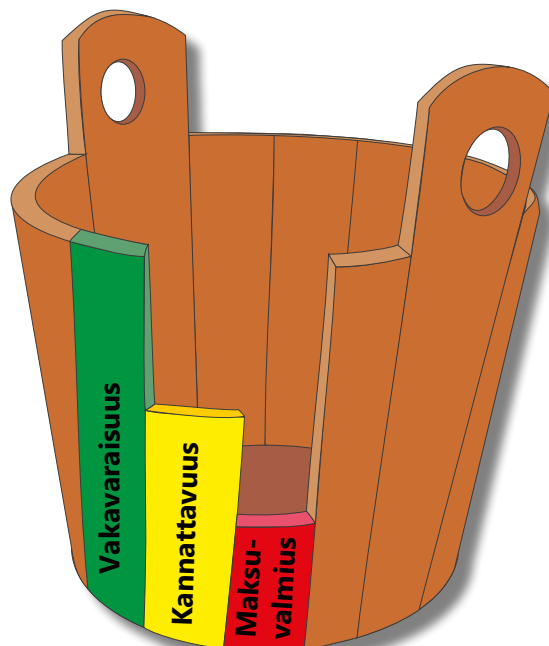
- Kannattaako tämä, riittääkö tulos meille?
- Maatilan tärkein pitkän aikavälin tavoite

Maksuvalmius

- Riittävätkö rahat aina?
- Maatilan tärkein lyhyen aikavälin tavoite

Vakavaraisuus

- Onko pääomarakenne terve, omaisuuden ja velkojen suhde
- Tavoitteena on, että maatilan kokonaispääomasta suuri osa on omaa pääomaa eli velkaa ei ole liikaa



Kaikkien kolmen osan alueen on oltava kunnossa, jotta maatila pysyy elinkelpoisena.

Maatalouden verolomake ja veromuistiinpanot

Maatilojen taloudellinen tieto pohjautuu pääasiassa maksuperusteisiin veromuistiinpanoihin ja niihin liittyviin asiakirjoihin toisin kuin yritysten kahdenkertainen, suoriteperusteinen kirjanpito. Verotettava tulos ja muut verotiedot eivät kuitenkaan kerro riittävästi maatilan kannattavasta toiminnasta, eikä eteenkään maksuvalmiudesta, vaan näihin tarvitaan erillisiä laskelmia.

Verotustietoja täydentämällä riittävät tiedot

Veroilmoituksen ymmärtäminen on kuitenkin hyvä lähtökohta ja verotustietoja täydentämällä voidaan maatilan taloushallinnosta saada riittävästi tietoja päätöksenteon apuvälineeksi. Kuva maatilan talouden tilasta ja kehityssuunnasta avartuu vertaamalla tietoja usealta vuodelta sekä eri tuotantosuuntien ja tilojen välillä.

Maatalouteen ei sovelleta kirjanpitolakia, kuten muilla yrityksillä, vaan muistiinpanovelvollisuutta. Maatilan kirjanpidosta ei laadita erillistä tilinpäätöstä ja tasetta, vaan tuloslaskelma tehdään suoraan veroilmoituksen mukaisena.

Veromuistiinpanoista johdetut tunnusluvut ovat vajavaisia, koska maatalouden muistiinpanoissa ja veroilmoituksessa

- Omaisuudesta (rakennukset, koneet, peltö, osuuspääoma ym.) kirjataan vain yleensä alhaiset verotusarvot
- Varallisuuslaskelmassa ei ole lainkaan esim. tilivaroja, kotieläinten tai varastojen arvoja, eikä se siten vastaa yritysten taselaskelmaa
- Monikaan maatila ei käytä kahdenkertaista kirjanpitoa ja käytössä on vain maksuperusteisuus. Siten ostovelkoja (lasku tullut, ei vielä maksettu) eikä myyntisaamisia (tuote myyty, ei vielä saatu rahaa) ole huomioitu lainkaan. Siten myöskään maksurästit eivät näy maatalouden verokirjanpidossa lainkaan vaan voivat päinvastoin harhaanjohtavasti saada tuloksen näyttämään todellisuutta paremmalta.

Maksuperusteinen – suoriteperusteinen kirjanpito

- **Maksuperusteinen kirjanpito** tarkoittaa, että tulot ja menot merkataan kirjanpitoon sille päivälle, jona tililtä lähtee tai sinne tulee rahaa. Jos siis lähetät asiakkaallesi laskun 31. joulukuuta ja maksu saapuu tilillesi 15. tammikuuta, kirjaus tehdään jälkimmäiselle päivämäärälle.
- **Suoriteperusteisessa kirjanpidossa** merkinnät puolestaan tehdään sen mukaan, milloin palvelu tai tavara on luovutettu tai vastaanotettu.
- Suoriteperusteista kirjanpitoa tehdään näin ollen kahdessa vaiheessa, eli esimerkiksi asiakkaalle lähetettävä myyntilasku merkitään ensin saatavaksi taseeseen ja voitoksi tuloslaskelmaan. Asiakkaan lopulta maksaessa laskunsa, maksu merkitään kirjanpitoon ja saatava poistuu taseesta.

Pääsääntöisesti yritysten kirjanpidot tehdään suoriteperusteisesti, mikä helpottaa talouden seurantaa ja pitää kirjanpidosta poimittavan tiedon aina ajantasaisena. Tällöin yrityksessä ollaan jatkuvasti kartalla siitä, milloin ja mistä rahaa on tulossa ja minne sitä on menossa.

Arvonlisävero on aina valtion rahaa

Arvonlisävero on aina "valtion rahaa", jota maatilat ja muut yritykset tilittävät valtiolle. Kun tulojen arvonlisäveroista on vähennetty menojen arvonlisävero, tilittävät maatilat

erotuksen valtiolle. Esimerkiksi tuet ja vuokrat ovat arvonlisäverottomia. Vero- ja muussa kirjanpidossa ja laskelmissa luvut eivät sisällä arvonlisäveroa. Liikevaihto tarkoittaa kokonaistuloa ilman arvonlisäveroa.

Saatavilla maksutta maatalouden laskentapohjia,
taloustietoja ja neuvontaa

Talouden ABC -laskentatyökalu on tehty Varavoimaa Farmarille muutoksiin hankkeessa Excel-taulukkolaskentaohjelmalla ja maatalousyrittäjä saa sen ilmaiseksi käyttöönsä. Laskentapohja on yksinkertainen ja tarkoitettu oman maatilan taloustilanteen hahmottamiseen. Sitä on käytetty jo useita vuosia Varavoimaa Farmarille -asiakastyössä ja siitä on tullut paljon hyvää palautetta.

Talousanalyysistä havainnollista vertailutietoa

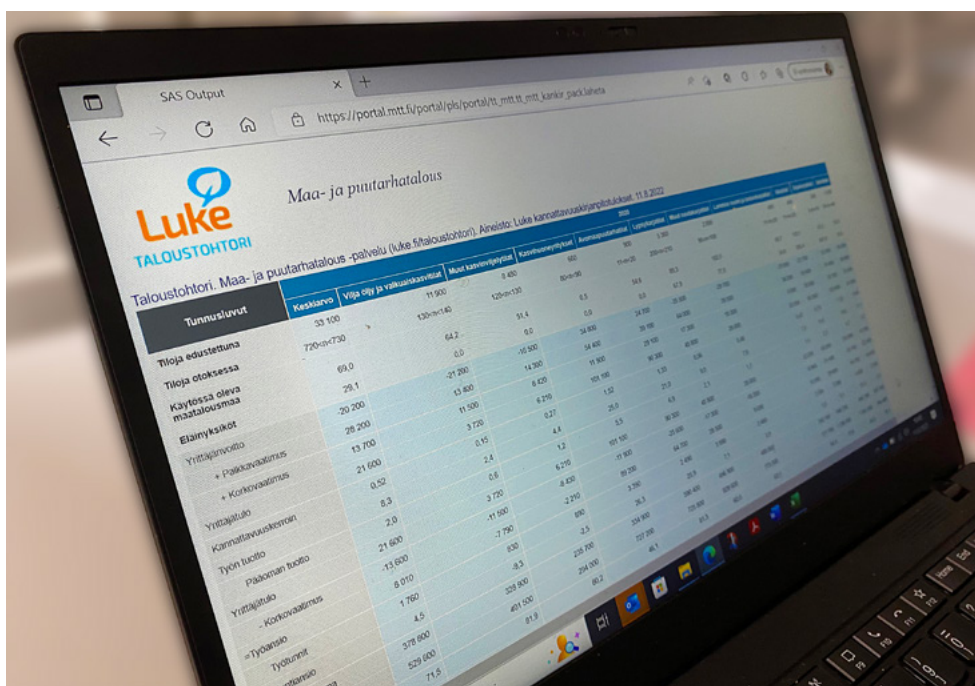
Myös monet kirjanpito-ohjelmat sekä neuvontaorganisaatioiden ja pankkien talousanalyysit laskevat tunnuslukuja ja niille muiden maatilojen vertailulukuja. Luonnonvarakeskuksen Taloustohtori -sivustoille saa maatila- ja puutarhayritysten keskimääräiset tunnusluvut tuotantosuunnittain, tukialueittain ja kokoluokittain www.luke.fi/taloustohtori. Kaikki nämä ovat pääosin maksuttomia.

kuten myös Neuvo2020-järjestelmän kautta talousneuvonta. Näitä kaikkia kannattaa hyödyntää oman talousosaamisensa vahvistamiseen.

Analyysit suunnittelun apuna

Talousanalyysissä maatala saa käyttöönsä oikaistun tuloslaskelman ja taseen sekä keskeiset talouden tunnusluvut, jotka kertovat yrittäjälle maatalan kannattavuuden, vakava-raisuuden ja maksuvalmiuden. Näiden perusteella voidaan suunnitella maatalan talouden kehityssuuntia ja kehittämisen paikkoja. Samalla saa vertailutietoja muiden saman tuotantosunnan tilojen tuloksista.

Hyvään talouden johtamiseen kuuluu to-
teutuneiden tietojen analysoinnin lisäksi
budjetointi, maksuvalmiuslaskelmat sekä
pitkän ja lyhyen aikavälin ennusteiden
laadinta.



2. Vakavaraisuus – velkojen ja omaisuuden suhde

Maatilojen vakavaraisuus on keskimäärin melko hyvä, koska maatalous on hyvin pääomavaltainen toimiala. Vakavaraisuuden tunnusluvuissa verrataan velan suhdetta omaisuuteen tai liikevaihtoon. Tunnusluku- jen laskennassa on olennaista, että omaisuusosien arvot on arvioitu mahdollisimman realistisesti. Koska maatilojen verokirjanpi-

dossa ei omaisuudesta ole kirjattuina kuin koneiden ja kaluston sekä rakennusten meno- jäänkösarvot, eivät ne anna oikeaa kuvaa omaisuuden käyvistä arvoista. Peltö arvoste- taan alhaiseen verotusarvoon, vaikka pelto ja metsä muodostavat useimmiten merkit- tävimät maa- ja metsätalouden omaisuus- osat.



Maatilan taloustilanteen kartoitus

Oma maatilani

Maatilani taloudelliset resurssit, OMAISUUS, varovainen arvio

OMAISSUUSLAJI	KÄYVÄT ARVOT ("jos nyt myisin")		
	ha/ yksikköä	€/ha €/yksikkö	yht. €
Omat pellot			
Rakennukset			
Koneet ja kalusto			
Osuuspääomat			
Eläimet			
Tuotevarastot, esim. vilja, täysrehu			
Tarvikevarastot, esim. lann. & kasvinsuoj.aineet			
Saamiset (tuote myyty, ei vielä maksettu)			
Tilivarat (jos yksityistili erikseen)			
Yhteensä maatalouden omaisuus			

Talouden ABC -työkalussa omaisuus arvoste- taan käyvin arvoin, mutta varovaisuusperi- aatetta noudattaen. Oman alueen ja kunnan pellon myyntihinnoista saa edellisten vuo- sien hintojen keskiarvot Maanmittauslaitok- sen Tilastotietoja kiinteistökaupoista -sivus- toltä khr.maanmittauslaitos.fi.

Rakennusten arvonnääritys haasteellista

Maatilojen rakennusten käyvät arvot voivat helposti olla selvästi alhaisempia kuin nii-

den jälleenhankinta-arvot, koska varsinkin kotieläinrakennuksia on vaikea käytännössä realisoida. Niiden arvonnääritys on myös haasteellista. Omaisuudessa otetaan huo- mioon myös osuuspääomat, eläimet, varas- tot, saamiset ja tilivarat. Maatilaan kuuluvat osakkeet ja osuudet arvostetaan siitä raha- määrästä, mikä niistä on saatavissa takaisin. Kotieläinten ja varastojen arvoina voidaan käyttää todellisia osto- ja myyntihintoja.

OMAISUUSLAJI	KÄYVÄT ARVOT ("jos nyt myisin")		
	ha/	€/ha	yht. €
	yksikköä	€/yksikkö	
Metsä			
Asuinrakennus (x m2, rakennusvuosi x, peruskorj. x, sijaintikunta x)			
Muu yksityisomaisuus (sis. osakkeet, rahastot ym. säästöt)			
Yhteensä kaikki omaisuus			

Lisäksi arvioidaan metsäomaisuus, asuinrakennuksen arvo sekä muu yksityisomaisuus. Niitä ei käytetä maatilan tunnuslukujen laskennassa, mutta niillä on iso merkitys esimerkiksi ra-
hoitusneuvotteluissa ja maa- ja metsätalouden tulevaisuuden suunnittelussa. Myös vuokra-
maat, kestävät metsän kestävät hakkuumahdollisuudet ja muut maatilan ulkopuoliset tulot
huomioidaan.

Maatilani taloudelliset resurssit, VASTUUT



VASTUULAJI	KOKONAISVASTUU			
	yht. €	korko%	korko	lyhennys-
		keskimäärin	€/v	ohjelma €/v
Pankkilainat yhteensä, ks. lainaerittely-välilehti				
Luotollinen tili				
Yhteensä vakuudelliset pankkiluotot				
Osamaksurahoitukset yhteensä, ks. erittelyt-välilehti				
Vastuut meijerille, lihataloille ym.				
Verovelat				
Ostovelat (lasku tullut, ei vielä maksettu) ks. erittelyt				
joista perinnässä tai ulosotossa				
Kaikki vastuut yhteensä				

Maatilan taloudenhallinnan kannalta on hyvin hyödyllistä koota kaikki lainat ja muut vastuut
yhteen taulukkoon Talouden ABC -laskentapohjan esimerkin mukaisesti.

Lainaerittely (lainan nro ja lainalaji)	Lainasaldo	Korko%	Korko €/v	Lyhennysohjelma			Laina- aika v
				eriä/v	€/lyhennys	€/v	
Korkotukilaina, spv							
Pankkilaina, spv							
Pankkilaina, maa-alueet							
Pankkilaina, tuotantorak.							
Maksuvalmiuslaina							
Osamaksurahoitus traktori							
Yhteensä							

Myös lainatietojen erittely yhteenvetotaulukkoon auttaa oman kokonaistilanteen hahmotta-
miseen ja on apuna myös lainaneuvotteluissa sekä maksuvalmiuden ja tulevaisuuden suun-
nittelussa. Maatilayrityksissä tyypillisen maksuvalmiusongelman tuo lainojen ja etenkin osa-
maksurahoituksien liian kovat maksuohjelmat maksukykyyn nähden.

OMAIKUUS (VASTAAVAA)		RAHOITUS (VASTATTAVAA)	
Omat pellot		Oma pääoma	�
Rakennukset			
Koneet ja kalusto		Vieras pääoma (vastuut)	
Osuuspääomat		Pankkilainat yhteensä	
Eläimet		Luotollinen tili	
Tuotevarastot		Osamaksurahoitukset yht.	
Tarvikevarastot		Vastuut meijerille, lihataloille ym.	
Saamiset		Verovelat	
		Ostovelat	
Tilivarat		Kaikki vastuut yhteensä	�
Yhteensä maatalouden omaisuus	�	Yhteensä oma pääoma ja vastuut	�

Talouden ABC-talousty kalu laskee oman pääoman m  ar ksi omaisuuden ja vieraan pääoman erotuksen siten, että taseen loppusummaksi tulee molemmille puolille sama. Tase kertoo yrityksen rahoitusaseman, jossa on olennaista tarkastella, ettei maatilalla vieraan pääoman m  ar  ole hallitseva. Tällä on vaikutusta esimerkiksi lisärahoituksen saantiin eli siihen, kuinka maatilayritys selvi   velvoitteistaan pitkällä aikavälillä ja riittävätkö vakuudet.

**Tärkeimmät vakavaraisuuden tunnusluvut ovat omavaraisuusaste
sekä suhteellinen velkaantuneisuus.**

Omavaraisuusaste

Omavaraisuusaste prosentteina: kuinka suuri osa maatilalla omaisuudesta on omaa eikä pankin tai muiden velkojen "omistamaa"

= $100 \times \text{oma pääoma} / \text{maatalouden omaisuus}$

- alle 20 % heikko
- 20 - 40 % tyydyttävä
- yli 40 % hyvä

Maataloudessa on keskim  arin melko korkeat omavaraisuusasteet (50-80 %), koska maatalous sitoo tuottoon nähden paljon pääomaa ja sukupolvenvaihdosten kauppahinnat ovat yleensä alhaisia tilan käypään arvoon verrattuna.

Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellisessa velkaantuneisuudessa verrataan velan määrää liikevaihtoon eli

= $100 \times \text{maatalouden velka} / \text{liikevaihto}$

- alle 40 % hyvä
- 40-100 % kohtuullinen
- 100-200 % tyydyttävä
- yli 200 % huolestuttava

Keskim  arin maatilojen velkaantuneisuus on 100-130 %. Jos suhteellisen velkaantuneisuus on yli 200 %, eikä kyseessä ole maatilalla juuri tehty iso investointi, on syytä miettiä keinoja, miten lainam   r   saadaan pienemmäksi.

3. Kannattavuus – onko tässä järkeä?

Maatalousyrittäjän on tärkeää hahmottaa, kannattaako maatilan pitäminen ja mitkä osa-alueet ovat kannattavia ja mitkä mahdollisesti tappiollisia. Kannattavuus kuvaa maatilayrityksen pitkän tähtäimen tulontuottamiskykyä, mikä on yritystoiminnan jatkuvuuden edellytys.

Jos maatalous on vuosi toisensa jälkeen tappiollista, sitä pitää rahoittaa jostain muualta, usein metsästä tai maatalouden ulkopuolisilla yritys- tai palkkatuloilla. Silloin herää luonnollisesti kysymys: Onko tässä järkeä? Koska maatalous on sään ja kansainvälisen

maatalous- ym. politiikan armoilla, on kuitenkin luonnollista, että vuodet voivat olla kannattavuudeltaan hyvinkin erilaisia. Pitkällä tähtäimelle maatalouden tulisi kuitenkin olla niin kannattavaa, että se turvaa kohtuullisen elannon, korvauksen vaativalle työlle ja isoille pääomasijoituksille sekä vararahaston huonojen vuosien varalle.

Kannattavuustiedot saa pääosin maatalouden kirjanpidosta ja 2-lomakkeelta, minkä lisäksi on huomioitava etenkin huomattavat ostovelat (varsinkin maksurästtit) ja myyntisaamiset.

Käyttökate on maatilan tärkein tunnusluku

Käyttökate on tärkeä luku. Sen tulee olla selvästi positiivinen, koska sillä katetaan maatilan velvoitteet, kuten verot ja lainan lyhennykset ja saadaan perheen elanto. Myös esimerkiksi rahoittajat ja neuvonta seuraavat

maatilan käyttökate ja sen kehittymistä.

Käyttökate saadaan, kun tilan toimintaan liittyvät rahamenot vähennetään liikevaihdosta.

Maatilan talouden tärkein yksittäinen luku on käyttökate (€):

= maatalouden tulos + poistot + tasausvaraus + korot eli

= tulos – suorat rahamenot

Käyttökate -% = $100 \times \text{käyttökate} / \text{liikevaihto}$

Käyttökate-% kertoo, montako prosenttia liikevaihdosta jää katetta. Se soveltuu parhaiten vuosivertailuihin omalla tilalla.

Mm. monet pankkiryhmät ja ProAgria vähentävät käyttökatteesta omissa laskelmissaan myös ns. laskennallisen palkkavaatimuksen (25-40 000 €/v). Oikeamman kuvan käyttökateen riittävydestä saa, kun tietää tarkkaan, mikä on oman yksityistalouden kulutus maa-

talouden tuloista. Yksityistalouden ja maatalouden pankkitilit tulisi pitää erillään. Elleivät ne ole, pankkitiliotteesta saa useimpien pankkiryhmittymien ohjelmissa excel-tulosteen, mistä voi nopeasti poimia yksityistalouden menot erikseen.

- Käyttökate (euroina ja suhteessa liikevaihtoon %) mittaa, miten varsinainen toiminta kannattaa. Käyttökäteen tulisi riittää ainakin veroihin, lainojen lyhennyksiin ja korkoihin sekä myös ylläpitoinvestointeihin ja yksityistalouteen.
- Keskimäärin käyttökate on maataloilla 30-40 % liikevaihdosta. Käyttökate ei anna oikeaa kuvaa, mikäli on huomattavia
 - Laskuja rästissä (mukaan lukien eläinluotot)
 - Laskuja maksettu etukäteen
 - Muita eriä, jotka kohdistuvat veromuistiinpanoissa eri vuodelle kuin hankinta tehty
- Käyttökate-% vaihtelee voimakkaasti tuotantosuunnasta ja tilojen välisestä kustannustehokkuudesta johtuen. Myös vuosivaihtelut voivat olla suuria (ennakkolaskut, maksurästit, satovaihtelu, ennakoimattomat tapahtumat).
- Käyttökate-% vaihtelee tilojen välillä johtuen myös tuotannon erilaisesta rakenteesta. Kun esimerkiksi tila ostaa paljon urakointipalveluja, voi käyttökate olla pienempi kuin vertailutilalla, joka omistaa koneketjut itse ja tekee työt itse.

Maatilani taloudelliset resurssit, TULOS



Maatalouden veroilmoituksen (2-lomakkeen) tiedot €	202x	202x	202x
Liikevaihto = maatalouden tulot yhteensä (s. 1 verolomake)			
Menot yhteensä (s. 2)			
- josta poistot (s. 2, kohta 8)			
- josta tasausvaraus (s. 2, kohta 9)			
- josta korot (s. 2, kohta 10)			
Maatalouden tulos (s. 2)			
Maatal.tulos + poistot + tasausvaraus + korot = käyttökate			
Käyttökate-% (100 x käyttökate/liikevaihto)			

Yllä esimerkki Talouden ABC -excel-laskentapohjan sivusta, johon syötetään kolmen vuoden maatalouden 2-verolomakkeen tärkeimmät tiedot. Siitä saa suoraan käyttökäteen euroina ja prosentteina. Jo tämä selventää monelle maatalousyrittäjille oman maatalon tilannetta.



Suorat rahamenot tuloista

Suorat rahamenot tuloista %

= $100 \times \text{suorat rahamenot (eli 2-lomakkeen menot yht. - poistot - tasausvaraus)} / \text{liikevaihto (eli tulot yhteensä)}$

- Suorat rahamenot kannattaa laskea usealta vuodelta -> mihin suuntaan kehittynyt ?
- Tuotantosuunta, tilan koko ja tilakohtaiset toimintatavat vaikuttavat
- Vaihtelee 40-80 %, yleisimmin 60-70 %

Suorat rahamenot tuloista prosentteina on käyttökateprosentin käänteisluku. Eli jos käyttökate-% on 40, niin suorat rahamenot tuloista on 60 %.

Pääoman tuotto-%

Kannattavuuskirjanpidossa seurataan myös ns. kannattavuuskerrointa ja pääoman tuotto-%:n. Jotta niiden tulokset ovat luotettavia, on esimerkiksi laskelmissa käytettävät oma työmäärä ja omaisuuden arvot oltava todenmukaisia ja nykytilannetta vastaavia.

Tunnusluvut	Kokonaan	Maa- ja metsätalouden	Maa- ja metsätalouden	Käsitöntehtävät	Ammattipuutarhat	Lyhytkestäiset	Muut	Luonnonvarakeskukset	Eläintalot	Siunauslaitokset	Sekalaiset
Tuotot	11 900	11 900	6 480	600	900	5 300	2 800	400	400	300	1 000
Kustannukset	72 500	13 500	13 500	80 000	11 000	20 000	50 000	11 000	11 000	9 000	30 000
Kannattavuus	66,9	66,2	31,4	0,5	34,5	88,3	102,3	90,7	100,1	67,2	95,3
Kannattavuus	29,1	0,9	0,0	0,0	0,0	67,9	77,0	24,8	286,4	601,9	30,4
Kannattavuus	20 200	21 200	16 500	34 800	24 700	35 500	29 700	25 300	25 700	25 300	18 000
Kannattavuus	29 200	13 400	14 300	54 400	29 100	54 300	39 500	38 300	52 600	75 400	36 500
Kannattavuus	13 700	11 600	8 400	11 900	29 100	17 300	18 500	8 900	36 500	30 700	22 400
Kannattavuus	27 700	3 700	6 200	97 500	50 300	40 800	28 500	22 200	60 300	128 000	49 900
Kannattavuus	0,52	0,10	0,27	1,50	1,35	0,76	0,46	0,47	0,71	1,20	0,90
Kannattavuus	21 700	3 700	6 200	101 900	50 300	40 800	28 500	22 200	60 300	128 000	49 900
Kannattavuus	13 600	11 600	8 400	11 900	29 100	17 300	18 500	8 900	36 500	30 700	22 400
Kannattavuus	0,440	0,750	0,270	89 200	64 700	28 500	5 800	13 300	29 800	90 700	18 600
Kannattavuus	1 700	600	890	2 390	2 490	3 990	2 400	2 290	3 290	4 400	2 300

Oman pääoman tuotto-% = $100 \times \text{tulos/oma pääoma}$

- Verrataan muista sijoituskohteista saatavaan tuottoon. Luonnonvarakeskuksen kirjanpitotilojen laskentasuositus vaihtelee tuotantosuunnittain ja vuosittain 3-6 %:n välillä.
- Jos oman pääoman määrä on hyvin pieni, riittää pienikin tulos suuren oman pääoman tuotto-%:n, eikä anna siten oikeaa kuvaa.
- Ei saada laskettua veromuistiinpanoista, omaisuuden arvo on arvioitava erikseen.

Maatalouden omaisuus
(pellot, rakennukset,
koneet, eläimet,
sijoitukset, varastot,
ym. varat)

Oma pääoma

**Pitkä- ja
lyhytaikaiset velat**

4. Maksuvalmius – riittävätkö rahat aina

Maksuvalmius tarkoittaa kykyä selviytyä jatkuvasti juoksevista menoista. Lyhyellä tähtämellä maksuvalmius on kannattavuuttakin tärkeämpi, mutta pitkällä tähtäyksellä hyvän maksuvalmiuden ehtona on riittävä kannattavuus. Maatiloilla maksuvalmius on tiukoilla ilman suunnittelua etenkin kesällä ja syksyllä ennen tukien maksua ja sadon myyntiä sekä laajennusinvestointien yhteydessä.

Hyväkin tila voi joutua maksuvalmiusongelmiin

Ennakoimattomat hintojen nousut esimer-

kiksi nopeiden maailmantilanteiden muutosten vuoksi voivat aiheuttaa maatilalla akuutin kassakriisin ja maksuvalmiuden romahtamisen, ellei ole pystynyt keräämään puskureita huonojen aikojen varalle.

Maatilan veromuistiinpanoissa ei kirjata ostovelkoja ja myyntisaamisia eikä varastojen määriä, eikä tiloilla useimmiten ole käytössä kahdenkertaista kirjanpitoa. Siksi maatalouden peruskirjanpidosta ei valitettavasti saa sellaisia maksuvalmiuden tunnuslukuja kuin liikekirjanpidossa.

Maksuvalmiutta voidaan ennakoida, kun seurataan esim.

- Mihin tuloksesta jää rahaa (=käyttökate), riittääkö?
- **Velat/käyttökate** on tärkeä tunnusluku. Jos on yli 5, on maksuvalmius useimmiten koetuksella
- **Poistojen suhde velan lyhennyksiin**, onko samaa suuruusluokkaa?

Käyttökatteen riittävyys	202x	202x
Käyttökate € , jolla katetaan seuraavat menot:		
- verot		
- korot		
- lainan nettolyhennykset		
- yksityismenot		
- korvausinvestoinnit		
-> säästöön, oman pääoman korvaukseksi (+) tai tulo muualta (-)		
Velat/käyttökate		
Poistot/lyhennykset		

Kun Talouden ABC -laskennassa on saatu selville käyttökate, lisätään taulukkoon menoerät, joihin käyttökateen tulisi riittää. Käyttökateen tulee kattaa veloitteet verottajalle (ennakonpidätykset, jäännösverot), pankille (korot ja lyhennykset) ja siitä pitää jäädä korvaus työlle perheen elannoksi. Ellei käyttökate riitä niihin, tulee tuloja saada maatalouden ulkopuolelta tai väliaikaisesti saada lisärahoitusta. Kumpikaan näistä ei ole liiketaloudellisesti pidemmän päälle kestävä ratkaisu.

Mikäli viivan alle jää vielä kassajäämää, voidaan tehdä maatalouden ylläpitoinvestointeja, pitää puskurirahastoa yllättävien menojen ja hintavaihteluiden varalle tai lisätä yksityistä kulutusta. Lisäksi sijoitetulle pääomalle tulisi saada korvaus. Voidaan laskea, että maatalouteen sijoitetulle pääomalle tulisi saada sama korvaus, kuin jos samalla euromäärällä sijoittaisi rahaa vaikkapa säästötillille, rahastoihin, asunto- tai muihin osakkeisiin.

Maatalouden velat/käyttökate

jos suhdeluku yli 5, maksuvalmius on yleensä tiukoilla, usein jo aiemminkin.

Poistokelpoisen omaisuuden suhde velkoihin

Merkittävä poistokelpoinen omaisuus lisää verosuunnittelun mahdollisuuksia. On hyvin tilakohtaista, mikä viitearvo on hyvä. Mitä enemmän on velkaa, sitä olennaisempaa on seurata omaisuuden suhdetta velkoihin.

- Jos syynä isoon poistopohjaan on, ettei poistoja ole kannattanut tehdä huonon tuloksen vuoksi, tämä ei luonnollisesti ole tavoiteltavaa
- Suurten investointien jälkeen on hyvä tavoite, että poistokelpoista omaisuutta on saman verran kuin velkaa. Tämä turvaa lainan takaisinmaksua koko laina-ajan, varsinkin jos velkaa on yli liikevaihdon. Muutoin laina-ajan loppupuolella verotus voi nousta huomattavasti.

Kannattaa seurata myös poistojen suhdetta velan lyhennyksiin.

Hyvä ja huono maksuvalmius

Kun maatilalla on hyvä maksuvalmius, pystytään hyödyntämään kassa- ja muita alennuksia sekä ennakko-ostoja ja kausihinnoittelua. Tilin luottolimiitti ei ole täysin käytössä tai ei ole lainkaan tarvetta luottolliselle tilille. Hyvä maksuvalmius antaa myös pelivaraa ja hallinnantunnetta esimerkiksi yllättävien elämäntilanteiden, maailmanpolitiikan ja sääilmiöiden varalle.



Maksukyvyyn heikkoutta kuvaa

- Runsas kausirahoituksen käyttö
- Viime tipan hankinnat, esim. lannoitteet, siemenet
- Erääntyneet maksut, lyhennykset ja yliaikakorot, maksuja perinnässä ja ulosotossa
- Ennakkomyyntien käyttö (teuraiden ja maitotilin ennakot, eläinluotot)

Nämä kaikki tulevat kalliiksi ja voivat estää kokonaan lisärahoituksen tai maksujärjestelyjen saannin ja haittaavat muutenkin rahoitusneuvotteluja. Maatilan maksukäyttäytyminen vaikuttaa suoraan sen luottoluokitukseen.

Jokainen tila voi joutua maksuvalmiusvaikeuksiin tilanteessa, jossa kustannukset nousevat ennakoimattomasti jopa moninkertaisesti ja samaan aikaan sattuu vielä esimerkiksi kato-vuosi sekä yllättäviä vastoin käymiä yksityiselämässä. Aina löytyy kuitenkin keinoja tilan-teesta selviämiseen ja apua kannattaa pyytää ja tilanteeseen tarttua mahdollisimman ajoissa.

Yleisimmin maksuvalmiusongelmiin joutuu kuitenkin, kun

- On tehty liian **suuria investointeja** maksukykyyn tai taitoihin nähden.
- **Lainoilla on liian lyhyet maksuajat** tuloihin nähden. Kun yritetään suoriutua isoista lyhennyseristä, voi alkaa kertyä muita laskurästejä. Koneiden osamaksurahoit-uksissa on vain 1-5 vuoden maksuajat.
- Tehdään **investointeja, jotka eivät lisää suoraan tuottavuutta**, esim. traktorin tai kuivurin uusiminen tai vuokrapellon osto omaksi.
- Tehdään **investointeja, joita ei voi vähentää verotuksessa**, kuten pellon osto, koska ne joudutaan maksamaan kokonaan verotuksen jälkeisellä tulolla.
- Talouden **perusasiat eivät ole hallinnassa**, eikä ole käytössä budjetointia. Ilman budjetointia maatalan kassa ei usein riitä varsinkaan kesäaikana.
- **Yksityistalouden menoja ei seurata** ja ne ovat liian suuret tuloihin nähden. Yksityis-tili ja maatalouden tili tulisi aina pitää erillään, kuten kaikilla muillakin yrityksillä on.

MAKSUVALMIUSBUDJETTI		Tammi- kuu	Helmi- kuu	Maalis- kuu	Huhti- kuu	Touko- kuu	Kesä- kuu	Heinä- kuu	Elo- kuu	Syys- kuu	Loka- kuu	Marras- kuu	Joulu- kuu	Koko vuosi
Vuosi:	Alv-%													
MAATALOUDEN TULOT														
Maitotulot	14 %													0
Eläinmyyntitulot	24 %													0
Kasvituotteiden myyntitulot	14 %													0
Kotieläintuet														0
Peltotuet														0
Urakointitulot	24 %													0
Muut arvonnäisäverolliset tulot	24 %													0
Muut arvonnäisäverottomat tulot														0
MAATALOUDEN TULOT YHTEENSÄ		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MAATALOUDEN MENOT														
Palkkausmenot														0
Urakointipalveluiden osto	24 %													0
Eläinten osto	24 %													0
Rehujen osto	14 %													0
Muut kotieläintalouden menot	24 %													0
Lannoitteet ja kalkki	24 %													0
Siemenet, kasvinsuojelu ym.	24 %													0
Polttoaineet, sähkö ym.	24 %													0
Koneiden korjaus ja pienkalusto	24 %													0
Rakennusten, oien ym. korjaus	24 %													0
Vuokramenot	0 %													0
Vakuutusmaksut														0
Muut arvonnäisäverolliset menot	24 %													0
Muut arvonnäisäverottomat menot														0
MAATALOUDEN MENOT YHTEENSÄ		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MAATALOUDEN KATE		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KOKO TALOUDEN KASSAJÄÄMÄ		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Investoinnit	24 %													0
+ Omaisuuden myynti	24 %													0
+ Avustusten nosto														0
+ Korkotukilainojen nosto														0
+ Muiden lainojen nosto														0
+ Talletusten nosto														0
- Talletusten teko														0
+ Myyntien arvonnäisäverot		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Ostojen arvonnäisäverot		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-/+ Ed. vuoden alv-tilitys tai -palautus														0
RAHAVAROJEN MUUTOS +/-		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAHAVARAT KAUDEN ALUSSA			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAHAVARAT KAUDEN LOPUSSA		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kassavirtalaskelmien ja budjetoinnin avulla voidaan maksuvalmiutta laskea tarkemmin. Neuvo2020 -järjestelmän kautta maatilat saavat näitä laskelmia omaan käyttöönsä maksutta kuten myös henki-lökohtaista neuvontaa. Kirjanpito-ohjelmien budjetointiosioita kannattaa myös hyödyntää.

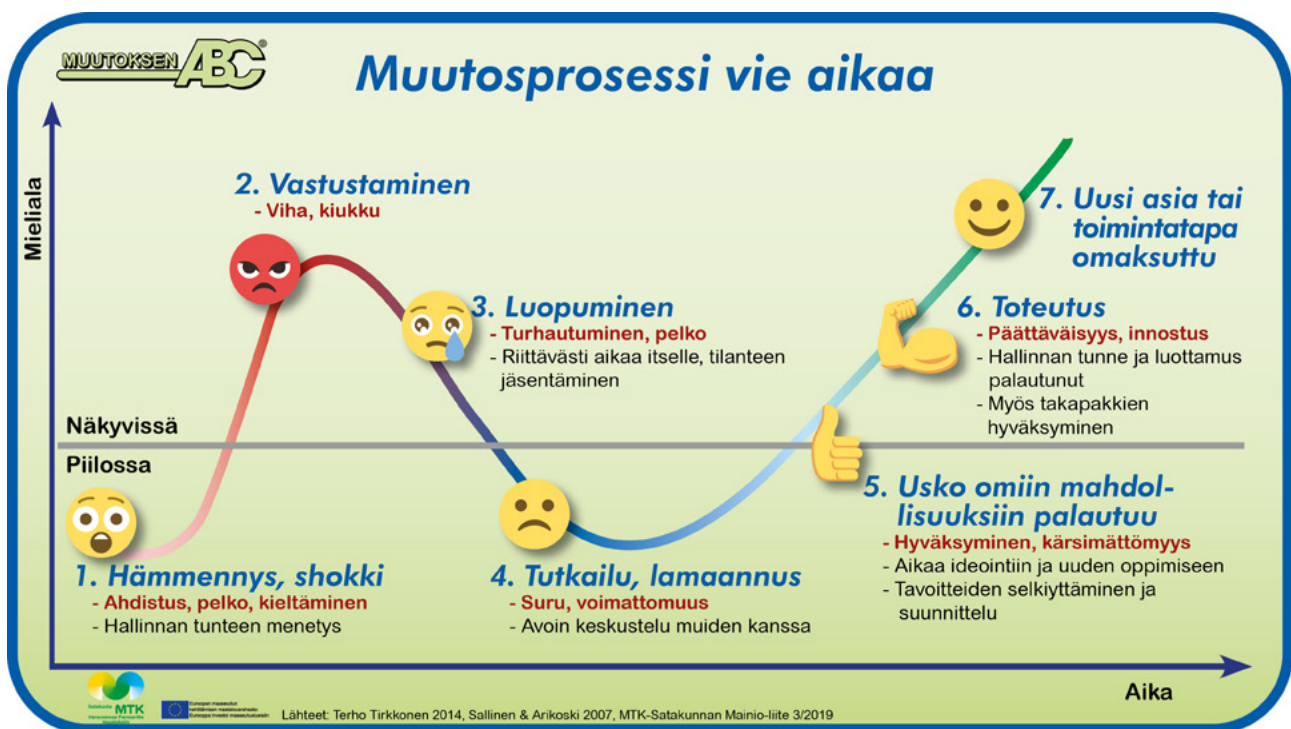
5. Oman osaamisen kehittäminen

Oman osaamisen kehittäminen kannattaa aina. Maailma ja myös maatalous muuttuvat kovaa vauhtia, ja siksi tarvitaan jatkuvaa opiskelua ja kehittytymistä, oli sitten kysymys talousasioista tai muista maatilayrityksen kehittämisen osa-alueista.

Jos tunnistat, että talousasiat eivät ole vahvuutesi, oman osaamisen lisääminen kannattaa aloittaa itselle sopivalta tasolta. Ilman riittävää taloudenhallintaa maatilayritys ei pärjää.

Taloustalutusta ja -neuvontaa hyvin saatavilla myös maksutta

Omaa osaamista voi päivittää ja vahvistaa suhteellisen helposti, sillä esimerkiksi Suomen Yrittäjäopisto, ProAgria, Wikli, muut neuvontatahot ja pankit tarjoavat monenlaista koulutusta ja neuvontaa maatilayrityksen talouden hahmottamiseen – myös tarvittaessa etänä. Neuvo2020 -järjestelmän kautta voi maatila saada myös talousneuvontaa maksutta.



Talousasioihin tarttumisen vaikeus voi liittyä omaan sisäiseen muutosvastarintaan. Siinäkin tapauksessa kannattaa tutustua Varavoimaa Farmarille -hankkeessa tehtyyn Maatalousyrittäjän muutoskirjaseen. Siitä on apua esimerkiksi muutoksia mietittäessä, oman toiminnan jäsentämisessä ja kehittämisessä. Varavoimaa Farmarille -sivuilta löytyy myös monenlaista materiaalia talouden eri osa-alueista, joihin voi tutustua nettisivuilta www.mtk.fi/varavoima-farmarille.

”Todellisella mestarilla on ikuisen oppipojan asenne.”

– Eija Hinkkala ”Oppiminen muutosten tukena” -tilaisuudessa.

6. Mitä syitä talousvaikeuksiin ja mitä avuksi?

Jotta voidaan parantaa omaa ja maatilan taloutta, on löydettävä ensin syyt talousvaikeuksiin. Syitä voivat olla

- Tilapäiset vaikeudet
- Toiminnan huono kannattavuus
- Liian isot riskit omiin henkisiin ja fyysisiin voimavaroihin nähden
- Yksityistalouden menot ovat liian suuret kokonaistuloihin nähden

Aina ei ole helppo tunnistaa syitä talousvaikeuksiin, ja useimmiten voi olla monia eri syitä, jotka ovat johtaneet vaikealta tuntuvaan tilanteeseen. Jos oikeita syitä ei hahmoteta, voidaan yrittää päästä tilanteesta eteenpäin väärillä keinoilla, jotka voivat jopa pahentaa tilannetta entisestään.

6.1. Tilapäiset vaikeudet

Tilapäisinä vaikeuksina voidaan pitää oman tai lähipiirin sairastumista tai loukkaantumista tai muuta äkillistä vastoinkäymistä. Myös tuki- tai muiden maksujen viivästymiset ja luottojen liian kova takaisinmaksuohjelma, etenkin kertalyhenteinen ns. bulletlaina, voivat ajaa maatilan tilapäisiin maksuvaikeuksiin, samoin katovuosi tai kustannusten äkillinen nousu. Yleensä ne ovat vaikeuksia,

jotka menevät ohi tietyn jakson jälkeen.

Tämän oppaan kirjoitusajankohtana on jouduttu kohtaamaan peräkkäin sekä katovuosi että ennennäkemätön kustannusten nousu. Jos tällaisia vaikeuksia tulee peräkkäin monia, ei ole enää puskureita, joilla selvitä tilapäisistä vaikeuksista. Siten aikaisemmin hyvinkin menestyneet tilat voivat joutua vakaviin talousvaikeuksiin.



Kuvat MTK:n mediapankki

Keinoja talouden tasapainottamiseen tilapäisissä vaikeuksissa

- **Suunnittelu ja laskeminen**, minkälaiset rahoitusratkaisut tulevat edullisimmaksi. Usein kausiluotot ja muut lyhytaikaiset ratkaisut tulevat kalliiksi ja hätäratkaisut voivat vain pahentaa tilannetta. Perustellun suunnitelman kanssa neuvottelut rahoittajien kanssa ovat myös tuloksekkaampia.
- **Maksuvalmiuslaskelmat ja budjetit**
- **Luottojen uudelleen järjestelyt**, joiden tavoitteena on uudet lyhennysohjelmat ja/tai lyhennysvapaudet. Varsinkin osamaksurahoituksessa ja kausiluotoissa on lyhyet maksuajat. Korot on kuitenkin aina maksettava. Kaikilla asiakkailla, joilla on vastuuta rahoittajalle, on luottoluokitus, johon vaikuttaa maksukäyttäytyminen, maksetaanko laskut ajallaan, onko tilinylityksiä, varallisuus, velka suhteessa liikevaihtoon ja tulokseen sekä toimiala. Mitä parempi on luottoluokitus ja muu pankkiasioden hoito, sitä helpompaa on saada tilapäisissä vaikeuksissa maksujärjestelyjä, kun on ajoissa liikkeellä.
- **Pidemmät maksuajat** laskuille, etenkin niille, joissa on pienimmät viivästyskorot. Lakisääteisiä maksuja (esim. verot, alv, MELA-maksut, lomitukset ja julkinen terveydenhuolto) ei kannata jättää viimeisiksi maksettaviksi. Ne menevät yleensä nopeimmin ulosottoon ja niiden viivästyksistä menee aina viivästyskorko. Kaikkiin em. maksuihin, myös ulosotossa oleviin, voi pääsääntöisesti saada uudet maksuohjelmat.
- **Veroennakoiden tarkistus** oikealle tasolle
- **Lomitusmaksujen huojenuksen** hakeminen
- **Metsän kestävä hakkuu**
- **Ulkopuolinen apu:** esim. tilitoimisto, pankit, Neuvo2020-neuvojat, Välitä Viljelijästä -työntekijät

6.2 Toiminnan huono kannattavuus

Jos on kyse siitä, että maatilan koko toiminta tai osa sen toiminnasta on jo pitkään ollut kannattamatonta tai huonosti kannattavaa, on selvitettävä syitä tähän. Mikä osa toiminnasta kannattaa, mikä ei?

Onko kyse siitä, ettei ole riittävä tuotannon, talouden, oman tai muiden johtamisen osaamista? Usein syynä huonoon kannattavuuteen on toiminnan suunnitelmallisuuden puute ja virheinvestoinnit. Vai onko kyse koko toimialaa koskevista poliittisista ja muista päätöksistä? Onko tilalla muuten edellytyksiä jatkaa elinkelpoisena?



Keinoja talouden tasapainottamiseen huonossa kannattavuudessa

Tuotannon, talouden, oman ja muiden johtamisen osaamisen parantaminen

- Investointien ja muun toiminnan ja talouden tarkka suunnittelu. Etenkin koneinvestoinnit vievät helposti kannattavuuden
- Budjetointi, kassavirta- ja kannattavuuslaskelmat
- Kannattavuuden parantaminen säästö- ja/tai tehostamistoimin
- Koulutus ja neuvonta

Kannattamattoman toiminnan hallittu alasajo. Tällöin on erityisen tärkeää huolehtia viljelijäperheen jaksamisesta muutoksessa

- Koneiden, laitteiden tai kiinteän omaisuuden, joita ei enää tarvita, myynti
- Tuotantosuunnan muutos
- Maatilan ulkopuolinen työ
- Kannattamattomien toimintojen alasajo



6.3 Liian isot riskit omiin henkisiin ja fyysisiin voimavaroihin nähden

Onko maatilan työmäärä niin suuri, että uhkana on työuupumus ja loppuun palaminen, eikä enää jakseta paneutua talouteen eikä tuotantoon? Onko maatilan velkamäärä niin suuri, ettei siitä voi selvitä nykyisellä toiminnalla? Ovatko johtamis- ja muut yrittäjäominaisuudet riittävät toiminnan laajuuteen nähden?

Nykyisessä maatalouden tilanteessa moni miettii, miten kauan toimintaa voi jatkaa tappiolla.

Keinoja talouden tasapainottamiseen

- Työmäärän vähentäminen ja omien voimavarojen parantaminen
- Velkamäärän vähentäminen esim. osarealisoinnilla, etenkin koneet, laitteet ja kiinteä omaisuus, joita ei tarvita tuotannossa, tai koko toiminnan hallittu alasajo
- Oman hyvinvoinnin edistäminen
- Hyvä suunnittelu, stressin ja ajanhallinta, johon voi käyttää esimerkiksi työnohjausta avuksi

6.4. Yksityistalouden menot ovat liian suuret tuloihin nähden

Etenkin, jos yksityistalouden ja maatalouden tilejä ei ole eriytetty, ei aina olla selvillä, mitä yksityistalouteen kuuluu. Koska maatalouden tulot ja menot ovat usein moninkertaisia yksityistalouteen nähden, ei aina hahmoteta, mitä maatalouden tuloista oikeasti jää yksityistalouteen. Koskaan ei tulisi kuitenkaan kuluttaa enemmän kuin tienaa. Mikäli maataloudessakin olisi liikekirjanpito, tätä ongelmaa ei tulisi ollenkaan yhtä helposti. Tällöin yksityistalouden ja yritystoiminnan rahat ja tilit olisivat jo lakisääteisesti erillään. Koska maksamattomat laskut kirjataan liikekirjanpitoon ja ne vaikuttavat tulokseen, on

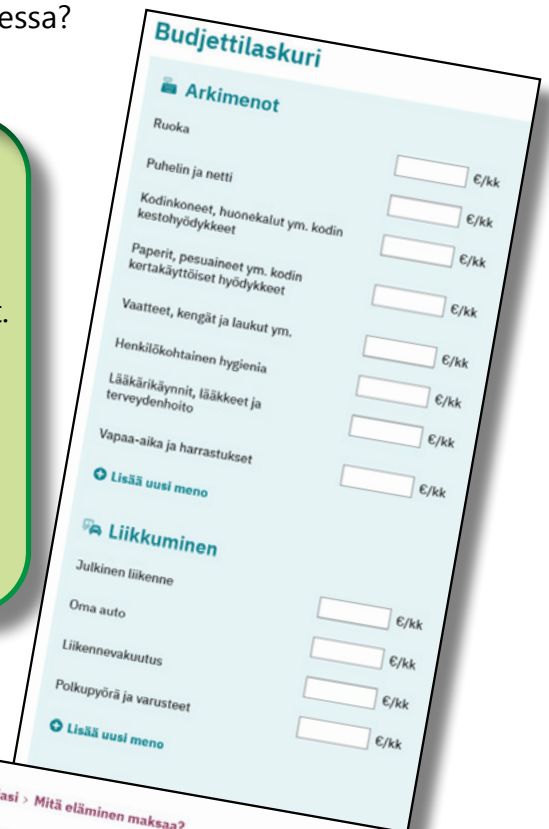
niiden määrä paremmin selvillä kuin jos tehdään vain maatalouden veromuistiinpanot.

Myös yllättävät yksityistalouden menoerät tai jo muutamien satojen eurojen yksityistalouden menojen lisäykset kuukaudessa voivat aiheuttaa maksuvalmiuden heikkene-
misen ja kassakriisin, saati maatalouden menojen jyrkkä nousu tai tulojen lasku. Yksityistalouden menojen lisääminen on jokaiselle meille helpompaa kuin menoista tinkiminen.

Millä summalla sinä ja perheesi pärjätte yksityistaloudessa?

Keinoja talouden tasapainottamiseen yksityistaloudessa

- Yksityistalouden menot selville
- Maa- ja metsätaloudelle sekä yksityistaloudelle omat tilit. Jos näin ei ole, kannattaa laskea ainakin muutaman esimerkkikuukauden otannat esim. helmi-, kesä- ja joulukuu
- Kuukausibudjetin laatiminen koko perheelle ja myös sen seuraaminen
- Oman ja perheen kulutustottumisten muuttaminen



Budjettilaskuri

Arkimenot

Ruoka

Puhelin ja netti €/kk

Kodinkoneet, huonekalut ym. kodin kestopöydäkkeet €/kk

Paperit, pesuaineet ym. kodin kertakäyttöiset hyödykkeet €/kk

Vaatteet, kengät ja laukut ym. €/kk

Henkilökohtainen hygienia €/kk

Lääkärikäynnit, lääkkeet ja terveydenhoito €/kk

Vapaa-aika ja harrastukset €/kk

Lisää uusi meno

Liikkuminen

Julkinen liikenne €/kk

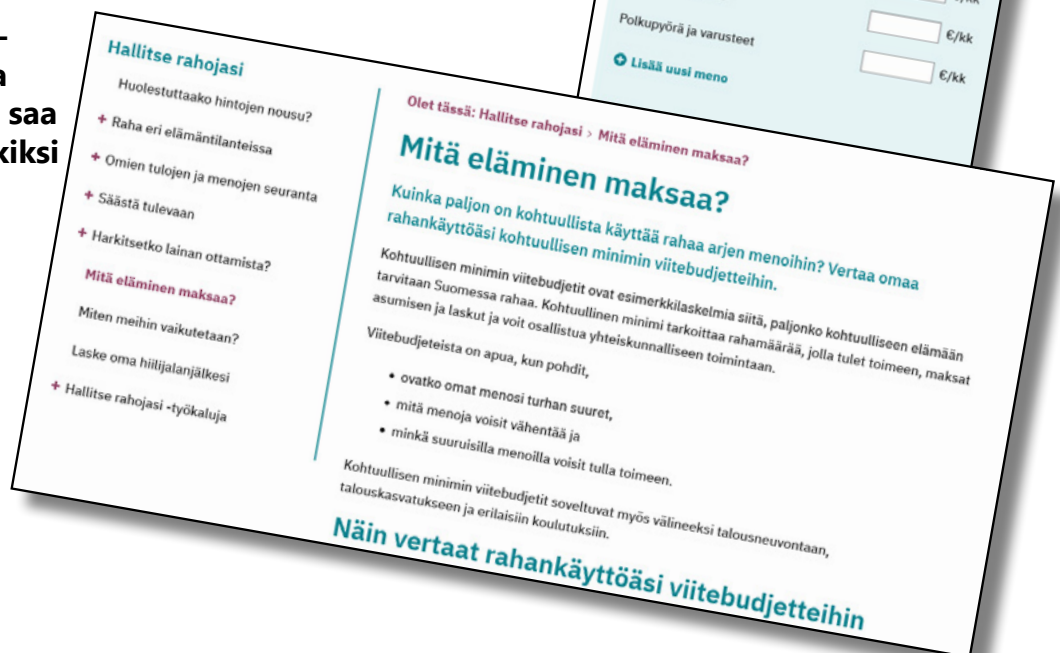
Oma auto €/kk

Liikennevakuutus €/kk

Polkupyörä ja varusteet €/kk

Lisää uusi meno

Kohtuutason yksityiskulutukseen ja sen seuraamiseen saa lisätietoja esimerkiksi takuusaatio.fi ja martat.fi



Hallitse rahojasi

Huolestuttaako hintojen nousu?

- + Raha eri elämäntilanteissa
- + Omien tulojen ja menojen seuranta
- + Säästä tulevaan
- + Harkitse lainan ottamista?

Mitä eläminen maksaa?

Miten meihin vaikutetaan?

Laske oma hiilijalanjälkesi

- + Hallitse rahojasi -työkaluja

Olet tässä: Hallitse rahojasi > Mitä eläminen maksaa?

Mitä eläminen maksaa?

Kuinka paljon on kohtuullista käyttää rahaa arjen menoihin? Vertaa omaa rahankäyttöäsi kohtuullisen minimin viitebudjetteihin.

Kohtuullisen minimin viitebudjetit ovat esimerkkilaskelmia siitä, paljonko kohtuulliseen elämään tarvitaan Suomessa rahaa. Kohtuullinen minimi tarkoittaa rahamäärää, jolla tulet toimeen, maksat asumisen ja laskut ja voit osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan.

Viitebudjeteista on apua, kun pohdit,

- ovatko omat menosi turhan suuret,
- mitä menoja voisit vähentää ja
- minkä suuruusilla menoilla voisit tulla toimeen.

Kohtuullisen minimin viitebudjetit soveltuvat myös välineeksi talousneuvontaan, talouskasvatukseen ja erilaisiin koulutuksiin.

Näin vertaat rahankäyttöäsi viitebudjetteihin

6.5. Yhteydenotto ajoissa ulkopuolisiin tahoihin avun saamiseksi



Koko tilan ja talouden kokonaisuus kannattaa selvittää. Aina on jotain tehtävissä, usein paljonkin. Kun oma tilanne huolestuttaa tai ahdistaa, voi helposti sokeutua ja väsyä oman tilan asioihin. Ulkopuolinen taho, kuten Melan Välitä Viljelijästä -projektin työntekijä, ProAgrian, Wiklin, muu alan neuvoja tai pankki näkee usein kokonaisuuden sel-

vemmin. Ulkopuolinen taho osaa arvioida erilaisia toimintamalleja vaikeuksista selviämiseen ja laatia kanssasi suunnitelman, miten on parasta edetä ja mistä voi löytää säästökohteita. Alan neuvoja tietää, mihin kannattaa ottaa yhteyttä ja missä järjestyksessä.

Koskaan ei ole liian myöhäistä pyytää apua, mutta mitä aikaisemmin tilanteeseen haetaan muutosta, sitä helpommin saadaan tuloksia.

Apua löytyy – yksin ei kannata jäädä vaikeuksien keskellä!

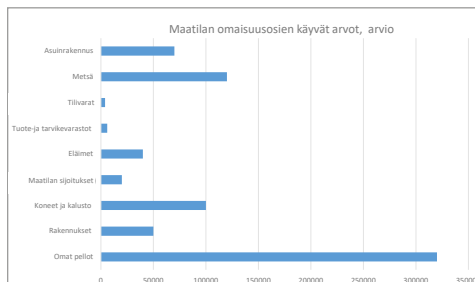
Liite. Esimerkki maatalan talouskartoituksesta ja tunnuslukujen laskennasta

Maatalan taloustilanteen kartoitus

Oma maatilani, Veera ja Ville Viljelijä 31.12.2021

Maatilan taloudelliset resurssit, OMAISUUS, varovainen arvio

OMAIUSLAIJI	KÄYVÄT ARVOT ("jos nyt myisin")		
	ha/ yksikköä	€/ha €/yksikkö	yht. €
Omat pellot	40	8000	320000
Rakennukset			50000
Koneet ja kalusto			100000
Osuuspääomat			20000
Eläimet			40000
Tuotevarastot, esim. vilja, täysrehu			5000
Tarvikevarastot, esim. lann. & kasvinsuoj.aineet			1000
Saamiset (tuote myyty, ei vielä maksettu)			0
Tilivarat (jos yksityistili erikseen)			4000
Yhteensä maatalouden omaisuus			540000
Metsä	40	3000	120000
Asuinrakennus (150 m2, rakennusvuosi v. 1950, peruskorj. v. 2000)			70000
Muu yksityisomaisuus (sis. osakkeet, rahastot ym. säästöt)			40000
Yhteensä kaikki omaisuus			770000
Vuokramaat ha			60
Metsän kestävät hakkuumahdollisuudet lähivuosina (1-3 v) €			30000
Maatilan ulkopuoliset tulot			20000



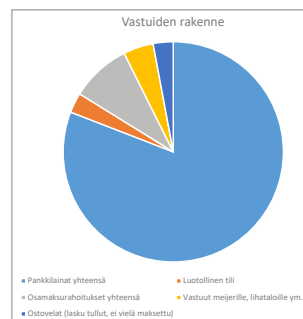
Maatiloille on tyypillistä etenkin Etelä- ja Länsi-Suomessa, että pellot ja metsä on merkittävin osa omaisuudesta.

Talouden ABC -laskentatyökalu on tehty Varavoimaa Farmarille muutoksiin hankkeessa Excel-taulukkolaskentaohjelmalla. Laskentapohja on yksinkertainen ja tarkoitettu oman maatalan taloustilanteen hahmottamiseen. Esimerkkinä on karjatalo, jossa on vuonna 2021 ostettu 15 ha vuokrapeltoa omaksi sekä lisäksi uusittu kylvökone osamaksurahoituksella. Omaisuusosat on arvostettu niiden varovaisin käyvin arvoin eli siten, mitä niistä vähintään saisi, jos ne joutuisi nyt realisoimaan. Vuoteen 2020 maatilan tulo on riittänyt hyvin perheen elannoksi ja lisäksi on jäänyt vähän säästöönkin.

Maatilan taloudelliset resurssit, VASTUUT



VASTUULAJI	KOKONAISVASTUUT 31.12.2021			lyhennys- ohjelma €/v
	yht. €	korko% keskimäärin	korko €/v	
Pankkilainat yhteensä, ks. lainaerittely-välilehti	275000	2,07 %	5700	25000
Luotollinen tili	10000	3,50 %	350	
Yhteensä vakuudelliset pankkiluotot	285000	2,12 %	6050	25000
Osamaksurahoitus, kylvökone	30000	3,5 %	1050	10000
Vastuut meijerille, lihataloille ym.	15000	3,0 %	450	5000
Verovelat		7,0 %		
Ostovelat (lasku tullut, ei vielä maksettu) ks. erittelyt	10000	4,5 %	450	
joista perinnässä tai ulosotossa	10000			10000
Kaikki vastuut yhteensä	340000		8000	50000



Kaikki velat ja muut vastuut on koottu taulukkoon ja aputaulukoihin. Tällä tilalla lainamäärä on kasvanut vuonna 2021 huomattavasti lisämaanoston ja osamaksurahoituksella hankitun kylvökoneen oston myötä. Koska näiden maksuohjelmat ovat paljon lyhyemmät kuin sukupolvenvaihdoslainan, on lyhennysten määrä vuodessa moninkertaistunut.

Lainaerittely	Lainasaldo	Korko%	Korko €/v	Lyhennysohjelma			Laina- aika v
Pankkilaina, spv	170000	1,50 %	2550	eriä/v	€/lyhennys	€/v	
Pankkilaina, lisämaanosto v. 2021	105000	3,00 %	3150	12	1250	15000	7
Luotollinen tili	10000	3,50 %	350			0	
Yht. pankkilainat	285000	2,12 %	6050	14	6250	25000	

Tarkka lainaerittely lainalajeittain on tärkeä kokonaisuuden hahmottamisen kannalta.

Maatilani TASE

31.12.2021



OMAISUUS (VASTAAVAA)	€	RAHOITUS (VASTATTAVAA)	€
Omat pellot	320000	Oma pääoma	200000
Rakennukset	50000	Vieras pääoma (vastuut):	
Koneet ja kalusto	100000	Pankkilainat yhteensä	275000
Osuuspääomat	20000	Luotollinen tili	10000
Eläimet	40000	Osamaksurahoitukset yhteensä	30000
Tuotevarastot	5000	Vastuut meijerille, lihataloille ym.	15000
Tarvikevarastot	1000	Verovelat	0
Saamiset	0	Ostovelat	10000
Tilivarat	4000	Kaikki vastuut yhteensä	340000
Yhteensä maatalouden omaisuus	540000	Yhteensä oma pääoma ja vastuut	540000

Kun maatalouden omaisuuden arvosta vähennetään kaikki vastuut eli vieras pääoma, jää erotukseksi maatilan "oma pääoma". Tämä ei vastaa yrityskirjanpidon omaa pääomaa, jossa siihen kertyvät myös esimerkiksi koko yrityshistorian voitot ja tappiot. Maatalouden veromuistiinpanoista ei saa suoraan tasetta, kuten liikekirjanpidosta.

Maatilani taloudelliset resurssit, TULOS



Maatalouden veroilmoituksen (2-lomakkeen) tiedot €	2022 ennuste	2021	2020
Liikevaihto = maatalouden tulot yhteensä (s. 1 verolomake)	350000	310000	300000
- josta tuet (s. 1, kohta 8)	68000	68000	68000
Menot yhteensä (s. 2)	320000	250000	240000
- josta poistot (s. 2, kohta 8)	15000	20000	25000
- josta tasausvaraus (s. 2, kohta 9)	0	0	14000
- josta korot (s. 2, kohta 10)	10000	8000	3000
Maatalouden tulos (s. 2)	30000	60000	60000
Rakennusten poistamaton hankintameno 31.12. (s. 3, kohta A7)	81000	90000	100000
Koneiden menojäännös verovuoden lopussa (s. 3, kohta B7)	26000	30000	30000
Maatalouden varat yhteensä (s. 4)	175000	190000	200000
Maatalouden velat yhteensä (s. 4)	290000	330000	170000
Maatal.tulos + poistot + tasausvaraus + korot = käyttökate	55000	88000	102000
Käyttökate-% (= 100 x käyttökate/liikevaihto)	16 %	28 %	34 %

Verokirjanpidon olennaisimmat kohdat eri vuosilta on havainnollista kirjata samaan taulukoon. Maatilan kehittämisen kannalta on tärkeää tietää, mihin suuntaan tilan talous kehittyy. Nykymaataloudessa käyttökateen ja siitä johdettujen tunnuslukujen laskenta on olennaista. Vaikka esimerkkitalan tulos on vuonna 2020 ja 2021 sama, on tila jo ajautumassa maksuvalmiusongelmiin. Vuoden 2022 ennakoimattoman kustannuskriisin johdosta tilan tulos puoleen puoleen aikaisemmasta.

Maatilani MAKSUVALMIUS



	2022 ennuste	2021	2020
Käyttökate = maatal.tulos+poistot+tas.varaus+korot	55000	88000	102000
- verot	-5000	-10000	-10000
- korot	-10000	-8000	-3000
- lainojen lyhennykset	-40000	-40000	-10000
- rästimaksut	0	-10000	0
- yksityismenot	-18000	-20000	-34000
-> ylläpitoinvestoinnit ja säästöön/oman pääoman korvaus (+)		0	45000
tai tulot muualta (-)	-18000		
Velat/käyttökate	5,3	3,8	1,7
Poistot/lyhennykset	0,4	0,5	2,5

Koska esimerkkitalalla lainojen lyhennykset ovat moninkertaistuneet vuodesta 2020 vuoteen 2021, ei tilalla jää enää käyttökate riittävästi perheen elannoksi saati säästöön. Tilannetta on pystytty korvaamaan maatalan ulkopuolisilla tuloilla ja säästämällä yksityistaloudesta. Vuoden 2022 kustannuskriisistä selviämiseen tila joutuu turvautumaan puunmyyntiin, johon tällä tilalla on onneksi mahdollisuuksia. Jotta tila selviää jatkossa, on valtakunnallisesti hintojen noustava kustannusten nousua vastaavaksi. Lisäksi tilan lainamäärää tulee saada vähitellen alenemaan.

Suuntaa-antavat tunnusluvut



Vakavaraisuus	2022 ennuste	2021	2020
Omavaraisuus-% eli 100 x oma pääoma/koko pääoma	42 %	37 %	55 %
Suhteellinen velkaantuneisuus-% eli 100 x velat/liikevaihto	86 %	110 %	67 %

Kannattavuus	2022 ennuste	2021	2020
Käyttökate €	55000	88000	102000
Käyttökate-%	16 %	28 %	34 %

Maksuvalmius	2022 ennuste	2021	2020
Velat/käyttökate	5,3	3,8	1,7
Poistot/lyhennykset	0,4	0,5	2,5
Mitä tuloksesta jää oman pääoman tuotoksi ja/tai säästöön	-18000	0	45000

Tilan tunnusluvut ovat hyvin tyypilliset nykymaatalalla: vakavaisuus on hyvä tai vähintään kohtalainen. Sen sijaan kannattavuus on heikentynyt viime vuosina ja maksuvalmius on koetuksella.

Värien selitykset

hyvä	
kohtalainen	
huono	